

TÜRK DÜNYASI EDEBİYATLARINDA
NEVRÛZ KONULU ŞİİRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yard. Doç Dr. Mehmet TEM İZKAN

*langıc olarak kabul edilmiş ve bir bayram olarak bütün Türk boyları arasında bayram olarak bulunmaktadır. Nevruzun bir diğer özelliği ise edebiyatlarında işlenen ortak temeledan biridir.
Anahtar kelimeler: Nevruz, bayram

A EXAMINATION ON POEMS WITH NEVRUZ TOPIC IN TURKISH
WORLD LITERATURE

ABSTRACT

until the Nevruz has been today as the festival of peoples known by the Turkic people celebrated by unique ceremonies in each Turkic community. Another characteristic of the Nevruz is that it's one of the common theme performed in the verbal and written literature of the all Turkic communities.

Key Words: Nevruz, festival, Turkic World, literature, theme

Nevruz, diğer Türk topluluklarında ve devletlerinde olduğu gibi, ülkemizde de uzunca bir süreden beri çeşitli faaliyetlerle bir bayram olarak kutlanmakta; bu faaliyetlerin bir parçası olarak da konferans, panel ve sempozyum gibi bilimsel toplantılarla tartışılmaya ve tartışılmaya çalışılmaktadır. Söz konusu bilimsel faaliyetlere Türk dünyasının muhtelif sahalarında mensup bilim adamları da katılmaktadır. Böylece, nevrûzun Türk milletinin millî bayramlarından biri olduğu, birbirlerine yakın veya uzak bulunan bütün Türk toplulukları tarafından büyük ölçüde ortak ya da benzer tören ve uygulamalarla kutlanılmakta bulunmaktadır.

Nevruz konusunda kaleme alınan kitap ve makalelere ilave olarak, konuyla ilgili konferansların, panel konuşmalarının ve özellikle sempozyum bildirimlerinin kitap halinde yayınlanmasıyla, bu konudaki kaynaklar -yeterli olmamakla birlikte- önemli bir sayıya ulaşmıştır. Bu yayınlarda, ayrı ayrı olarak nevrûzun kökeni, Türk kültüründeki yeri ve tarihî derinliği ile nevrûz bayramının kutlama uygulamaları üzerinde durulduğu görülmektedir. Zaman zaman da,

çe itli Türk topluluklarına mensup airlere ait veya anonim olan ve nevrûz konusunu ileyen iirlerden örnekler de sunulmaktadır.

Bu yaz da ise, müstakil olarak nevrûz konusunu ileyen iirler yanında, bir dörtlü ün, bir beytin hatta tek bir mısranın bile kültür tarihimize ait bir belge niteliği taşıdığı; aynı zamanda edebiyat eserlerinin yazıldığı devri ve sahaya aksettiren birer ayna olduğu göz önünde bulundurularak, içinde nevrûzun geçtiği -tespit edebildiğimiz- dörtlükler, beyitler ve mısralar da değerlendirilmeye çalışılacaktır. Böylece, farklı zamanlara ve farklı Türk topluluklarına mensup airlere nevrûz tasavvuru ile bu tasavvurdaki ortak ve farklı noktalar tespit edilmiş olacaktır. Söz konusu iirler kaynak olarak değerlendirilerek, airlere mensup olduğu doğru veya edebî sahaya göre sınıflandırılarak incelenecektir.

I. Azerbaycan Sahası:

Azerbaycan, nevrûz en canlı olarak yapıldığı, kelimenin tam anlamıyla “bayram” fiiklinde kutlandığı yerlerden biridir. Azerbaycan’da nevrûz bayramı hazırlıklar, nevrûz gününde çok önce başlamaktadır. 1960 yılında, Azerbaycan’da “Novruz Bayramı” isimli bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta nevrûz kutlamaları bütün halinde anlatılmaktadır. Eserin giriş kısmındaki bölümün başlıkları da şu şekildedir: “Novruzgaba Merasimler, Nemeler”, “Novruz Hazırlıkları”, “Novruz Süfrəsi”, “Novruz Nemeleri”, “Novruz Atalar Sözü ve Meselleri, Anıtlar, Tapmaçalar, Algal ve Gargırlar Açılmaları”, “Novruz Adetleri”, “Novruz Tamaşı ve Oyunları”. Sadece bu başlıklar bile, Azeri halkının nevrûz bayramı olarak kabul ettiğini ve çeşitli uygulamalarda kutlanarak ortaya koyduğunu göstermektedir. Söz konusu eserde yüzlerce örneği bulunan nevrûz adları ve nemelerinden bazıları şu şekildedir:

Salam-aleyk, say beyler,
Novruz kelir, yey beyler!
Sayaçın haylayın,
Sayalar saylayın,
Say beylerden sayalın,
Paylamagçın payalın
Novruz kelir say beyler
Novruz kelir yey beyler!

Salam-aleyk say beyler,
Bir-birinden yey beyler,
Dölüm mayal oldu,
Novruz tez geldi, tez geldi.

*Türk Dünyası Edebiyatlarında Nevrûz Konulu şiirler
Üzerine Bir İnceleme*

Sayam sayal oldu,
Novruz tez geldi, tez geldi.

.....

Novruz ah am .
Küsülüler bar d

.....

Azerbaycan'da nevrûzla ilgili pek çok alkış ve karg

ya9.95 7036000-853

Hatayî, ah smail'in iirlerinde kulland mahlas d r. Safevî devletinin kurucusu da olan ah smail, Azerbaycan edebiyat n n on alt nc yüzy ldaki en güçlü temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. slam n ii yorumunu kurdu u devletin resmî ideolojisi olarak seçen Hatayî, bu yönüyle Anadolu ve Balkanlarda yeti en pek çok airi de derinden etkilemi tir. Hatayî'ye kar beslenen sevginin ve ona olan ba ll n, günümüzde Azerbaycan'da oldu u kadar Anadolu'da da devam etti ini söylemek yanl olmayacaktır. Etkisinden dolayı , k smen Anadolu sahas airi olarak da kabul edebilece imiz Hatayî'nin nevrûzla ilgili birkaç beyti öyledir:

Geldi nev-rûz ü bahâr ü ahd ü devr-i dost-kâm
Yâr eli tek yeryüzü nak ü nigâr old yine²

Nev-rûz gülinün aç k dehân
Murg anda hezâr okur zebân ³

srâdan beri gelün nev-rûz idin aha yetün
Hey gâziler secde k lun gâziler deyin âh menem⁴

air, son beyitte insanlar kendisine secde k lmaya, yani kendi saflar na kat lmaya davet etmektedir. Beyitte geçen “nev-rûz etmek” deyimine, “yeni biat hayata baalamak” ve “bir teçhte bulatmak” gibi siyasî bir anlam da yüklemi tir. Bu deyim, on sekizinci yüzy l airi Üsküdarlı Haaim Baba tarafından da hemen hemen ayn anlamda kullan lm t r. air, Bekta î tarikat na intisab ndan sonra, sekizinci imam mam R za'n

4. Şehriyâr:

Türk dünyasının son devirde yeti tirdi i en büyük şiirlerden biri olan şehriyâr, bilindi i gibi Güney Azerbaycan sahasına mensuptur. "Heyder Baba'ya Selâm" isimli şiiri oldukça meşhurdur. Edebiyatla az çok ilgisi bulunan herkesin bildi i ve okudu u bu şiirde, nevrûzdan da bahsedilmektedir. Şiir, bu bayram gününde ayrı oldu u ilinde hatırlanmak arzusunda r:

Bayram yeli çardahlar y handa,
Novruz güli, gar çiçe i ç handa,
A bulutlar köynekerin s kanda,
Bizden de bir yâd eleyen sa olsun,
Derdlerimiz koy dikkelsün da olsun.⁷

Yumurtan göyçek gülli boyard h,
Çakg d rup s nanlar n soyard h,
Oynamahdan birce me er doyard h,
Eli mene ye il a h vererdi,
rza mene novruz güli dererdi.

Novruz Eli hermende vel sürerdi,
Gâhdan yenüp küle lerin kürerdi,
Da dan da bir çoban iti hürerdi,
Onda gördüm ulah ayah sahlad ,
Da a bahup gulahlar n ahlad .⁸

Son k tada geçen Novruz Eli, bir şahs ad d r. Buradan anlamaktay z ki Nevruz, Güney Azerbaycan'da çocuklara isim olarak verilmektedir. Aynı ey, Anadolu'da da vard r. Kelimenin isim olarak kullan lmas , ona verilen önemle ilgilidir.

Yukarıdaki örneklerden hareketle nevrûz, Azerbaycan folklorunda ve edebiyatında yeni bir yılın, yeni bir dönemin başlad ı , yeryüzünün türlü çiçeklerle süslendi i, kendine has yemekler ve oyunlarla kutland ı bir bayram olarak ele al nmaktadır, diyebiliriz. İnsan ruhunun en samimi duygularının ifadelerinden olan alkış ve kargılar, Azerbaycan halkının nevrûz anlayışın çok açık bir şekilde aksettirmektedir.

II. Türkmenistan Sahası :

Bilindi i gibi O uz grubuna mensup olan Türkmenler, yerle ik hayata en geç geçen ve yaz l edebiyat da çok geç te ekkül eden bir Türk boyudur. Türkmen edebiyat n n güçlü airleri de, çe itli vesilelerle nevrûza yer vermişlerdir. Söz konusu airlerden bazı lar şunlardır:

1. Mahtumkulu:

Türkmen edebiyat denince akla gelen ilk isim, Mahtumkulu'dur. iirlerini daha çok halk edebiyat naz m ekillerinden ko ma tarz nda yazan Mahtumkulu, birkaç yerde nevrûz konusunu da i lemi tir. airin bu konuda söyledi i eyler, di er Türk boylar na mensup airlerin söylediklerinden hiç de farklıdır. aire göre, nevrûz gelince bütün cihan renklenir, canlanır; da lar n ba nda da duman peyda olur:

Gelse nevrûz âleme, renk k lar cihân peydâ
Ebrler âvâz urup, da k lar duman peydâ,
Bî-cânlar câna gelip, açarlar dehân peydâ,
Gö ermedik giyâlar gö erip revân peydâ,
Ederler hayvânâta hem sûd ü ziyân peydâ,
Vâ-beste dehân ku lar k larlar zebân peydâ.

Çöl taraf n berk edip, der açar suya har-ceng,
Zemin sebze-zâr olup, teninden ayr l r zeng,
Cübendeler mest olmu , güyâ içmi arak beng,
Her en ayr

*Türk Dünyası Edebiyatlarında Nevruz Konulu İirler
Üzerine Bir İnceleme*

dolayısıyla yazın da kılınması söz etmektedir. Burada da nevrûz, iyi ve güzel şeylerin sembolü olarak görülmektedir. Bu da, tabii olarak, nevrûzun Türkmen halkının nazarındaki yeriyle ilgilidir:

Gaflet uykusunda bendidir gözler,
Uyalar el günden kıymetsiz sözler
Kıta nevrûz geldi, kılboldu yazlar,
Dehistan dan gelen yeller dargad .¹¹

Ecel, Türkmenlerin en büyük airinin babasının da bir nevrûz günü ziyaret etmiş ve airin ifadesiyle, babasının “ömrünün tanapın kesmi”tir:

Altın ya ta, nevrûz günü, lurlu,
Durdu ec el yolun tustu, atamın.
Bu dünyanın i böyleymiş, belî,
Ömrünün tanapın kesti, atamın.¹²

2. Şeyday:

İirlerinde nevrûza yer veren Türkmen airlerinden biri de, şeyday'dır. “Görkemli” bir air olan şeyday, baştan sona kadar nevrûz konusunu ileyen bir iir yazmıştır. Air “Bag Bostandır Bugün” başlıklı iirinde, nevrûzun gelmesiyle birlikte dünyanın aldıkları hal ve insanların ne elenip coşması çok canlı bir şekilde tasvir etmektedir. Güllerin açılması, bülbüllerin figan etmeye başlaması, gül yanaklı güzellerin geziye çıkması, özellikle âşkların mest olup devran sürdürdüğü bu günde, insanların tema aya çıkması ve günün zevkini çarmaya bakmaları:

Gelin Novruz , cümle-yi elem gülüstandır bu gün,
Gül açıldı , andal b b i afgandır bu gün,
Kılgal zovk -toma alar da kendir bu gün,
Ol hususan a k -mag uga dövrandır bu gün,
Lâleler açıldı , sehra bag -bostandır bu gün.

Bold Novruz , nêz-kere me birle sap-sap gülgüzar,
Renbe-ren, ag u g z l geymi tamam zerniger,
Çün aların husn dan bold bu yer gök lèlezar,
Kılın am bihed günê, kim mest olup bilgt yar

Ay p k lman, dostlar, k ehli mestand r bu gün.

Ke t-i Novruz eylemi ler ü bu gülruhsar lar,
Lezzeti, lagl- lebi irin suhan güftarlar,
Ger nikap açsa yüzünden servi bold yarlar
Günde yüz mün gan ederler gamzasi hunhorlar,
A k -mag uk için ölsen, ne armand r bu gün.¹³

eyday gaynay p co d ,
Nâzeninlerle u ra d ,
Bahar bolup, bag gül açd ,
Novruz geler yazlar bilen.¹⁴

3. Gay ıbı:

Gay b da, Mahtumkulu ve eyday gibi nevrûz konusuna ilgisiz kalamam t r. airin nevrûz tasviri, eyday 'y hat rlatmaktadır. "Mergzar Old Yene" adlı şiirde, nevrûzun gelmesiyle birlikte, tabiat n ve insanlar n ald yeni hal anlatılmakta; nevrûzla gelen bahar mevsimi, Allah' n kudretinin bir tecellisi olarak görülmektedir:

Çünkü novruz old alem gülgüzar old yene,
Gunçadan güller aç ld , mergzar old yene.

Çkd yerden renbe-ren her sebzeler kim baridi,
Ho muzeyen old alem, lalezar old yene.

Gül tema as n k l p bilbilyene k ld p gan
Mey içip gül cam dan mesti-humar old yene.

Huplar her yan ç k p seyri-gülüstan eyledi,
I k ili gördi alarn , intizar old yene.

Bold gal p ovk her könlide kim bard r höves,
Gudrat -Hak birle ho pasl -gubar old yene¹⁵

4. Bayram Han:

Çok renkli bir ki ili e sahip olan, Karakoyunlu Türkmenlerinin Baharl kabilesine mensup bulunan, s ras yla ah smail'e, Babür'e, o lu Hümayun'a ve onun da o lu Ekber'e e siz bir kumandan olarak hizmet eden Bayram Han'a göre, nevrûz, gaml gams z herkesin sevindi i bir bayram ve dü ün günüdür:¹⁶

Bugün Nevruz , bugün bayram, bugün toy
Kayg -gams z sevinç yapar her bir öy

*Türk Dünyası Edebiyatlarında Nevrûz Konulu İirler
Üzerine Bir İnceleme*

5. Hatam Şair:

Hatam şair de, baht ndan ve ilinden ikayet ederken nevrûza yer vermekte ve

Bahar bolmaz novruz bolmaz y l menin
Yag -yaman parh n bilmez il menin¹⁷

demektedir. Bu şiirde de nevrûz, iyi ve güzelin simgesi olarak ifade edilmektedir.

Örnek olarak aldığımız beş şiire ve şiirlerine bakarak, Türkmen edebiyatında nevrûz, baharın başlangıcı olan, bütün cihanın renklendiği ve canlandığı, lalelerin ve güllerin açılıp bülbüllerin figan etmeye başladığı, servi boylu güzellerin gezmeye çıktığı, akların mest olduğu, herkesin sevindiği bir bayram ve düğün günü şeklinde nitelendirilmektedir, diyebirdi.

Her dünün kadr çlûbon
Her günün Nevrûz olsun¹⁹

2. Lutfî:

Ça atay edebiyat n n önemli temsilcileri aras nda yer alan Lutfî'nin "Gül ü Nevrûz" isimli bir mesnevîsi bulunmaktadır. 1333 y l nda Celâleddin Tabib taraf ndan nazmedilen bu eser, 1411 y l nda Lutfî taraf ndan Ça atayca'ya tercüme edilmiştir. Tercüme o kadar başarılı yapılmıştır ki, eser âdetâ telif eser olma özelliği kazanmıştır.²⁰ Örnek beyitlerde de görülebileceği gibi nevrûz, yeni yılın başlangıcı olarak kabul edilmekte ve bu günde doğan erkek çocuğa Nevrûz adı verilmektedir. Aşağıdaki beyitler bu eserden alınmıştır:

Yang y l n g ba da rûz- nevrûz
Sadef tin ç kt bir dürr-i eb-efrûz
Sivügendin atas gencin açt
Ni kim kaz an an n âlem a saçt
Çü nevrûz bold nevrûz içre firûz
Atad o l n ng at n Nevrûz ²¹

3. Gedâî:

Gedâî'nin, "XV. yüzyılın önde gelen Ça atay airlerinden olduğu, usta bir air olup aruzu başarıyla kullandığı"²² bilinmektedir. Air'e göre nevrûz, mutlu olma zamanıdır; çünkü, ümit fidanının ye erdiği mevsimdir:

âd bol l ey Gedâ kim mevsim-i nev-rûz d n
Gülbin-i ümmîd bâ-berg ü nevâ bold yana²³

4. Kâmrân Mirza:

On altıncı yüzyıl Ça atay airi olan Kâmrân Mirza, Babur'un oğullarından biridir. Hayatı kardeşiyle mücadele etmekle geçen air, nevrûzu bayram olarak görmekte; sevgiliye kavu may "devamlı nevrûz, devamlı bayram" kabul etmektedir:

Vasl ng olsa neyleyin nev-rûz bayram kim manga
Her zamân nev-rûz dur her lahza bayram durur²⁴

5. Babur Şah:

Age
Ça atayca'ya Türk Dili Divanı İri Özel Sayış

Agm
Agm
Agm
Agm

*Türk Dünyası Edebiyatlarında Nevruz Konulu şiirler
Üzerine Bir İnceleme*

Hindistan'da Türk-Moğol imparatorluğunun kurucusu olan Babur Şah, aynı zamanda büyük bir yazar ve şairdir. Hatıra, Türk edebiyatındaki hatıra türünün ilk örneği olarak kabul edilmektedir. On altıncı yüzyıl şairi olan ve Nevâyî'den sonra en büyük Çağatay şairi olarak kabul edilen Babur Şah da, nevrûzu bir bayram olarak nitelendirmektedir. Sevgilisinden ayrı olmasın sebebiyle gamlı olan şair, nevrûzda ve bayramda bile mutlu olamamaktadır. Sevgiliye "Senden ayrı olduktan sonra bayram ve nevrûzu neyleyeyim?" diyen şaire göre, kavu ma bayram yüz nevrûzdan ve bayramdan daha hoştur:

Ol ki yıllar aylar ötkergey gam ü mâtem bile
âd ü hurrem bolmagay nevrûz ile bayram bile

Sindin ayru niylegey min 'yd ile nevrûz n
Ay ü y l hoştur sining birle eger bolsam bile²⁵

Yüzi nevrûz vasl 'yd n Babür ganimet tut
Ki mund n yah bolmas bolsa yüz nevrûz ü bayramlar²⁶

6. Sekkakî:

Çağatay edebiyatının ilk büyük şairi olan Sekkakî de, nevrûzu pek çok şair gibi bir bayram olarak kabul etmektedir:

Gülistân ehline bugün irür hem 'yd ü hem nevrûz
Olar gül saçd lar men hem kitürdüm hoşbu halvan²⁷

7. Nur Ali Kabul:

Bilindiği gibi Çağatayca yerini on yedinci yüzyılda Özbekçe'ye bırakmıştır. Dolayısıyla, Özbekçe Çağatayca'nın; Özbek edebiyatında Çağatay edebiyatının bir devamıdır. Özbek şairlerin nevrûz anlayışında, Çağatay şairlerden farklıdır, onlara göre de nevrûz bir bayramdır ve kutsaldır.

Özbek şair Nur Ali Kabul'un ifadesiyle nevrûz, "hürlük timsalinin özü" ve "annenin sevdiği kız"dır. Tıpkı vatan gibi nevrûz da bir anne veya bir sevgili; kısaca bir kadın olarak düşünülür ve vatan gibi, anne gibi, yar gibi kutsalla tanımlanır. Şair, nevrûzu kutsalla tanımladığından Nevâyî'ye yaklaşılmaktadır:

Age	Babür Divan	1	1
	Mevlana Sekkakî Divan	1	1

Yard. Doç. Dr. Mehmet TEM ZKAN

Turan üzük bolsa Özbekistan köz,
Uning tarifiga yoqtur bo'qqa söz,
Türki millatlarning ichinde feruz,
Hürlük timsolining öz san Navröz !

Her insan taqdirga ökrana aylab,
Sening geli ngni kutlar ataylab,
Ba' r a olad seni avaylab,
O' gning sen sevgan qiz san Navröz !²⁸

Yukar daki örnek metinlerden hareketle, Ça atay ve Özbek edebiyat irlarining nevrûzu; yeni y l n ba lang c olan,0.2 gece ile

Nevruz mübarek-bad
Çeçek(ler) ç kt budagdan
Yimi (ler) kudret-i hakdan
Kokular kildi uçmagdan
Nevruz mübarek-bad³⁰

2. Şîr Senuber Şahin:

Uygur Türklerinden îr Senuber ahin'in de bir "Nevruzname"si bulunmaktadır. Bu iirde nevrûz, yeni yılın başlangıcı olan, gönüllerdeki sıkıntıların yok olup gönüllerin ferahladığı, kadınların salın salın gezmeye başladığı, kızların başlarına güller taktığı, gençlerin apkalarnı e ri giydikleri; k saca kaygılarını, sıkıntıların yerini mutluluğa bıraktığı bir gün olarak tanımlanmaktadır:

Keldi noruz yılbaşı, ketti köngülning çirkini,
Noruz diban kilurlar hatunların ng türkini,
Güller kerip kızı ul egri koyar borkini,
Meclis kilip oynar açur köngül mülkini,
Kaygu mihnetler ketip yayra ur kündüz bukün.³¹

V. Tataristan-Kırım Sahası:

Günümüzde muhtar bir cumhuriyet olan Tataristan, aynı bölgede onuncu yüzyılda kurulup on üçüncü yüzyıla kadar yaygın ve sağlam dinini kabul eden ilk Türk devleti olan idil Bulgar devletinin devamıdır. Adından anlaşılacağı gibi, burada Tatar Türkleri yaşamaktadır. Tatarların vatanı olan di er bir coğrafyada, Kırım'dır.

Nevrûz, halen gerek Tataristan'da gerekse Kırım'da, bir bayram olarak kutlanmaktadır. Tabii ki, her iki Türk yurdunda da, konusu nevrûz olan iirler bulunmaktadır. Bunlar arasında, dil Bulgar devletinden kalan bir "Nevrûz Beyiti" de vardır. On dokuzuncu yüzyılın sonunda tespit edilmiş ve yayınlanmış, toplam 123 dördlük olan "Nevrûz Beyete"nin ilk ve son dördlükleri şu şekildedir:

öker kıldım hodaga
Salavat m anlarga
Möhemmed-Mostafaga

Neürüz möbarekbad

Ve' az eytdek sezlerge
Hak n birenez bez1erge
Ya en yitsen yöz1erge
Neürüz möbarekbad³²

Zaman m zda, Tatar çocuklar n Nevrûz bayramlar nda okuduklar Nevrûz iirlerine "takmak" ad verilmektedir. Bilindi i gibi "takmak" slâmiyetin kabulünden önceki Türk iirinde kullanılan tabirlerden biridir.³³ Günümüzde okunan Nevrûz iirlerinin, en az bin y ll k geçmi i bulunan bir tabirle adlandır lmas da anlamlıdır. "Takmak" olarak adlandırılan Nevrûz iirleri, yukarıda ilk ve son dörtlükleri verilen "Nevrûz Beyete" esas alınarak söylenmektedir. Bu da, bu geleneğin tarihidüevamı l ve halk nazarındaki a r l yla ilgili olmalıdır:

Aç igin kirebiz
Nevrûz eyte kilebiz
Heyir-dua k lab z
A -s y kütüp urab z
Nevrôz mübarek bâd

Nevrôz eyttik biz sizge
Hakk n birigiz, bizge
E igin citsin yüzge
Mal g z arts n közge
Nevrôz mübarek bâd³⁴

VI. Anadolu sahası :

Türk dünyas n

*Türk Dünyası Edebiyatlarında Nevrûz Konulu İirler
Üzerine Bir nceleme*

nevrûzu çe itli vesilelerle anan airlerin say s , oldukça fazlad r. Burada hepsine yer verilmesi mümkün olmad gibi gerekli de de ildir. Çünkü, bu konuda sunulmu bildiriler bulunmaktadır.³⁵ Biz, nevrûza yer veren en me hur airlerden bir kaç yla yetinece iz. Bu airlerden baz lar unlard r:

1. Şeyhî: Divan edebiyat n n kurulu devri airlerinden olan eyhî, bir beytinde, nevrûzu "nevrûz- muhterem" tamlamas yla zikretmekte ve onun bir bayram oldu unu söylemektedir:

Pirûzd r bu rûz ü hümâyûn durur bu dem
Kim hem-dem old 'îd ile nevrûz- 1 muhterem ³⁶

2. Necatî Bey: Divan iirinin usta airlerinden biri olan Necatî Bey, ayn zamanda kendisinden sonra gelen divan airlerini de en fazla etkileyen iki airden biridir. (Di eri de Ça atay sahas ndan Nevayî'dir.) Necatî Bey, nevrûzla gül ve sevgili aras nda münasebetler kurmakta; nevrûz gelince bulutlar n güne in üzerinden çekildi ini, yani güne in yüzünü gösterdi ini söyledikten sonra, sevgiliden de gün yüzünü göstermesini istemektedir.

Cam- nevrûzî içüp mestâne yüz bin nâz ile
ah- ûhun sal nur boyn na âhid-vâr gül³⁷

Gidersün ko kara zülfün sabâ yili yana undan
Ki nevrûz ol cak diler güne üzre sehâb olmaz³⁸

3. Ahmet Pa şa: Divan edebiyat n n en büyük airlerinden biri olan Ahmet Pa a, nevrûza "ay nevrûzu, nevrûz- hümâyûn" tamlamalar yla yer vermekte ve "îd-i nevrûz" terkinde de onun bir bayram oldu unu haber vermektedir:

'îd-i nevrûz u görüp gül defterinden 'andelîb
Ho dua ve medh okur âh- zafer-yâb üstüne
Ey müneccim ruh ü zülfün göricek dilberümün
'îd-i nevrûza bula m eb-i yeldâ göresin³⁹

*Klasik Edebiyatımızda Nevrûz" Türk Kültüründe Nevrûz Uluslararası Bilgi
öleni Bildirileri* ¹¹ *Osmanlı Devletinde ve Klasik Edebiyatımızda
Nevrûz" Türk Dünyas nda Nevrûz Üçüncü Uluslararası Bilgi öleni Bildirileri*

4. Hayalî Bey: Do um yeri Balkan topraklar olan Hayalî Bey de, divan iirinin büyük temsilcilerinden biridir. “Ol mâhîler kim deryâ içredir deryây bilmezler” ekindeki m sra , âdeta bir darb- mesel olmu tur. O da, divan nda nevrûza birkaç beyitte yer vermi , bu günde gece ile gündüzün e it oldu undan bahsetmi tir. Bu beyitlerden birinde de nevrûz, “nevrûz- erîf” tamlamas yla mübarek bir gün olarak vas flandır lmaktadır:

Nevrûz - hüsnüne ereli hatt- mü gbâr
Oldu berâber ey perî gecele gündüzüm
Kâzî asker oldu gül âh na nevrûz- 1 şerîf
Gece gündüz geldiler ana berâber durdular⁴⁰

5. Bâkî: Divan edebiyat n n en büyük birkaç airi aras nda yer alan Bâkî de, nevrûzu, sevgilinin gün yüzünü arz etti i gün ve bir musikî makam olarak anmaktadır:

Gün yüzün arz eyledi nevrûz da ol meh-likâ
Mîhr altun kaplu bir âyîne virdi rûnümâ

Ba lad gül ende murg- ho -nevâ nevrûz dan
âh- gül bezminde taksim etdi bir garra gazel⁴¹

6. Kaygusuz Abdal: Kaygusuz Abdal' n en büyük airlerinden biri oldu u, hatta kurucusu olarak kabul edildi i Bekta î edebiyat nda nevrûz, Basrî Baba'n n “Geldi nevrûz do du âh- Evliyâ” m sra ndan da anla laca üzere Hz. Alî'nin do du u, Hz. Fatma ile evlendi i ve Hz. Muhammed taraf ndan halife tayin edildi i... gün olarak geçer. Bu edebiyat n en büyük airlerinden biri olarak: kabul edilen Kaygusuz Abdal da, yeryüzünün nevrûzda co tu unu söylemekte ve onun bu halini cennete benzetmektedir:

Eri ti bâd- nevrûz gü listâne
Gü listân vakti yetti kim uyane
Tamamet yeryüzü cünbi e geldi
Behi te benzedi devr-i zemâne⁴²

